

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних економічних відносин

Економічний факультет

ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ТА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

AKADEMIA POLONIJA w CZEŚCICHOWIE

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**«СУЧАСНІ НАУКОВІ ПОГЛЯДИ
НА ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ»**

16 лютого 2019 року

Частина I

**Ужгород
2019**

УДК 332.012.2(063)

С 91

За загальною редакцією:

Палінчак М. М., доктор політичних наук, професор, декан факультету міжнародних економічних відносин УжНУ.

Приходько В. П., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин УжНУ.

Andrzej Krynski, доктор габлітований, професор, ректор Полонійського університету (Республіка Польща).

Рецензенти:

Мікловда В. П., доктор економічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України.

Ярема В. І., доктор економічних наук, професор.

Сучасні наукові погляди на економічні механізми стимулювання соціально-економічного розвитку: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 16 лютого 2019 року) / За заг. ред.: М. М. Палінчак, В. П. Приходько, А. Krynski. – У 2-х частинах. – Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2018. – Ч. 1. – 132 с.

ISBN 978-966-916-752-1

У збірнику викладено матеріали доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні наукові погляди на економічні механізми стимулювання соціально-економічного розвитку» (16 лютого 2019 року, м. Ужгород), у яких розглядаються проблеми економічної теорії та історії економічної думки, світового господарства і міжнародних економічних відносин, економіки та управління національним господарством, економіки та управління підприємством та інші питання.

УДК 332.012.2(063)

ISBN 978-966-916-752-1

© Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет», 2019

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

ДОБРОБУТ НАСЕЛЕННЯ: ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ У ФОРМУВАННІ ЕФЕКТИВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ Грущенко К. А.	7
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ В СТРУКТУРІ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ Паустовська Т. І.	9
РОЗВИТОК НЕКЛАСИЧНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ ТА РОЗВИТОК МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ Чорний О. В.	12

НАПРЯМ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

ТОРГОВА ВІЙНА ЯК ПРОЯВ ЕКОНОМІЧНИХ КОНФЛІКТІВ: ЗМІСТ ТА СПЕЦИФІКА РОЗГОРТАННЯ Асланова Е. І.	14
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ Базавлук Н. Г.	17
ВПЛИВ ТЕХНОГЛОБАЛІЗМУ НА РЕФОРМУВАННЯ СВІТОВОГО РИНКУ ПРАЦІ Біла С. О.	21
ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ЗМІНИ В ІННОВАЦІЙНІЙ СФЕРІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК Білик Р. С.	24
РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ НА МИКОЛАЇВЩИНІ Кушнірук В. С., Ткачук А. В.	28
ПРОБЛЕМИ ПАЛИВНОГО РИНКУ УКРАЇНИ Мельничук А. В.	31
ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ ВІТРОЕНЕРГЕТИКИ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ Нараєвський С. В.	35
ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СПРОЩЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ Потюк В. М.	37

10. Резнікова Н. В. Сучасна світова фінансова криза в деструктивних вимірах інвестиційного прагматизму / Н. В. Резнікова, М. М. Відякіна // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 5 (171). – С. 23-27.

11. Резнікова Н. В. Світова фінансова криза як фактор економічного розвитку / Н. В. Резнікова, М. М. Відякіна // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2010. – № 1(3). – С. 271–279.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Базавлук Наталія Григорівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародної економіки

Вищого навчального закладу Укоопспілки

«Полтавський університет економіки і торгівлі»

В сучасних умовах розвитку світового господарства в процесі транснаціоналізації та глобалізації економіки залучені певною мірою усі країни світу. Посилення процесів транснаціоналізації бізнес-діяльності супроводжується монополізацією світової економіки. У наш час у світі існує приблизно 82 тис. ТНК, які контролюють близько 1/2 промислового виробництва у світі, 2/3 міжнародної торгівлі, приблизно 4/5 патентів і ліцензій на нову техніку і технології. Однак, слід відзначити, не тільки значні масштаби діяльності ТНК, але і стрімке зростання концентрації їхнього капіталу [2, с. 88]. Підтвердженням цього є, зокрема, той факт, що протягом останніх десятиліть (1993-2017 рр.) сумарні активи 100 найбільших ТНК світу зросли у 3,9 рази, обсяги продажу – у 2,1 рази, а загальна чисельність зайнятих – у 1,6 рази. Про посилення транснаціоналізації глобального виробництва свідчить і те, що у 2017 р. активи 100 світових ТНК у 31,8 разів перевищували активи 500 ТНК у 1971 р. та у 15,8 рази – обсяги їх продажу (табл. 1).

Для характеристики проникнення кожної ТНК в економіку інших країн Конференцією ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) було введено індекс транснаціоналізації компаній. Динаміка індексу транснаціоналізації 100 найбільших корпорацій світу свідчить про посилення транснаціоналізації господарського життя – відбулося зростання із 51 % у 1990 р. до 66 % у 2016 р. (рис. 1).

Для оцінки масштабів транснаціоналізації господарської діяльності важливе значення має рейтинг найбільших ТНК Fortune Global 500. За оцінкою цього рейтингу, у 2017 р. сукупний дохід компаній, які увійшли у список, становив 30 трлн дол. США, а їх виручка практично досягла 1,9 трлн дол. США (збільшилась на 23% порівняно з попереднім роком). Лідером є Walmart з оборотом 500,3 млрд дол США. В першу сотню потрапили 22 компанії з материкового Китаю, серед них тільки одна технологічна компанія без державної участі – Huawei, яка знаходиться на 72-му місці. На другому,

третьому і четвертому місцях – State Grid (Державна електромережева корпорація Китаю), нафтохімічна корпорація Sinopet Corp. і нафтогазова корпорація China National Petroleum (табл. 2).

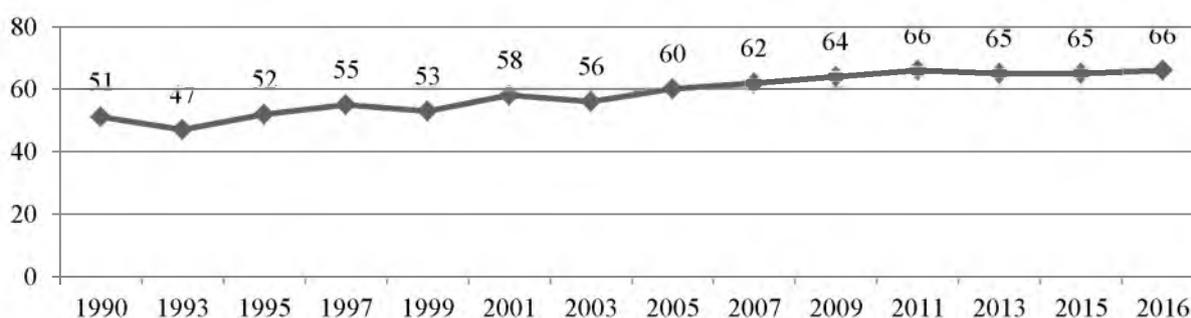
Таблиця 1

**Динаміка показників господарської діяльності
100 найкрупніших корпорацій світу протягом 1971-2017 рр.**

Рік	Активи, млрд. дол. США			Продажі, млрд. дол. США			Зайнятість, млн. осіб		
	всього	Іноземні		Всього	Іноземні		Всього	іноземна	
		вартість	%		Вартість	%		Чисельність	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1971	455,6*	...	...	502,9*	...	...	14,3*	...	...
1980	1175,5*	...	...	1650,2*	...	...	15,9*	...	...
1983	1353,9*	...	...	1686,7*	...	...	14,1*	...	...
1993	3721,9	759,3	28,2	3710,7	1596,1	43,0	10,7	5,1	47,7
1995	4511,4	1700,8	37,7	4125,6	2000,9	48,5	11,6	5,8	49,8
1998	4610,0	1922,0	41,7	4099,0	2063,0	50,3	12,7	6,5	51,2
1999	5092,0	2124,0	41,7	4318,0	2123,0	49,2	13,3	6,1	45,9
2000	6293,0	2554,0	40,6	4797,0	2441,0	50,9	14,3	7,1	49,7
2004	8852,0	4728,0	53,4	6102,0	3407,0	55,8	14,9	7,4	49,7
2008	10687,0	6094,0	57,0	8518,0	5208,0	61,0	15,3	8,9	58,0
2012	12842,0	7698,0	60,0	8727,0	5662,0	65,0	16,9	9,8	58,0
2014	13245,0	8424,0	64,0	9096,0	6060,0	67,0	16,1	9,6	60,0
2015	12891,0	8014,0	62,0	7612,0	4856,0	64,0	16,3	9,3	57,0
2016	13252,0	8268,0	62,0	7464,0	4764,0	64,0	16,3	9,3	57,0
2017	14495,0	9004,0	62,0	7964,0	5170,0	65,0	16,6	9,8	59,0

* Примітка. Дані стосуються 500 монополій

Джерело: складено автором на основі [2, с. 88; 5; 6].

**Рис. 1. Індекс транснаціональності (ТНІ)
100 найбільших корпорацій світу, 1990-2016 рр., %**

Джерело: складено автором на основі [4; 5, с. 27].

Топ-10 найбільших компаній світу за версією Fortune Global 500, 2018 р.

Місце	Компанія	Доходи, млн дол. США
1	Walmart	500 343
2	State Grid	348 903
3	Sinopec Group	326 953
4	China National Petroleum	326 008
5	Royal Dutch Shell	311 870
6	Toyota Motor	265 172
7	Volkswagen	260 028
8	BP	244 582
9	Exxon Mobil	244 363
10	Berkshire Hathaway	242 137

Джерело: [3]

Китай посідає друге місце після США за кількістю учасників рейтингу, в який входять компанії з найбільшою виручкою. США представлені 126 компаніями та посідають перше місце. Серед технологічних компаній з Китаю в Fortune Global 500 увійшли SAIC Motor (36-те місце), Beijing Automotive Group (124-те місце), JD (181-ше місце), Lenovo Group (240-ве місце), Geely (267-ме місце), Alibaba (300-те місце), Midea (323-тє місце), Tencent (331-ше місце). JD піднялася на 80 рядків, Alibaba поліпшила результат на 162 пунктів, Tencent – на 147 [1].

Найбільша кількість ТНК у 2017 р. здійснювала свою діяльність у сфері технологій, гірничодобувної та нафтопереробної промисловості, автомобіле- та літакобудування (табл. 3). Слід відзначити, що кількість технологічних компаній у цьому рейтингу зросла у 2 рази – із 7 до 15. Натомість кількість найбільших ТНК у гірничодобувній та нафтопереробній промисловості знизилась із 19 до 13 компаній.

100 найбільших нефінансових ТНК за галузями економіки, 2012-2017 рр., кількість компаній

Сектор економіки	2012 р.	2017 р.
Гірничодобувна та нафтопереробна промисловість	19	13
Автомобіле- та літакобудування	13	13
Фармацевтична промисловість	10	12
Комунальні послуги	10	9
Оптова та роздрібна торгівля	10	6
Продукти харчування, напої та тютюн	9	8
Технології	7	15
Телекомунікаційні послуги	6	7
Інша промисловість	12	13
Інші послуги	4	4

Джерело: [6]

Наступною тенденцією, яка свідчить про глобальний характер сучасної діяльності ТНК, є перехід найпотужніших з них до реалізації стратегій глобальної експансії, які передбачають насамперед поглиблення та ускладнення взаємовідносин між ними та розширення масштабів плановірності їхньої діяльності [2, с. 89]. ТНК збільшують свою потужність за допомогою поглинання інших компаній, а також в результаті злиття з конкуруючими фірмами. У 2017 р. загальна кількість транскордонних злиттів і поглинань збільшилась на 5% порівняно із 2016 р. , проте вартість угод знизилась за відповідний період на 22 % (табл. 4). Найбільше зростання вартості угод із злиття та поглинання відбулося у таких галузях економіки: інформація та комунікація (+66 % у 2017 р. порівняно із 2016 р.), машини та обладнання (+63 %), бізнес-послуги (+43 %) [6, с. 8].

Таблиця 4

**Транскордонні злиття та поглинання за секторами економіки,
2016-2017 рр., млрд дол. США**

Сектор економіки	Вартість, млрд дол. США			Кількість, од.		
	2016 р.	2017 р.	%	2016 р.	2017 р.	%
Всього	887	694	-22	6607	6967	5
Добувна промисловість	83	24	-70	206	550	167
Виробництво	406	327	-19	1745	1690	-3
Послуги	398	343	-14	4656	4727	2

Джерело: [6, с. 8]

Таким чином, у наш час глобальна транснаціоналізація бізнес-діяльності є одним із найважливіших чинників розвитку світової економіки. Сучасні ТНК є головними учасниками та координаторами світових цін на товарних ринках. Незважаючи на країну походження, галузь функціонування, сферу бізнесу, продукція або капітал сучасних ТНК присутні в кожній країні світу. ТНК концентрують глобальні фінансові, технологічні та інтелектуальні ресурси, що забезпечує їм фактично неконтрольоване функціонування з боку національних та глобальних інститутів управління.

Список використаних джерел

1. Китайские компании покоряют Fortune Global 500 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.sostav.ru/publication/kitajskie-kompanii-pokoryayut-fortune-global-500-32455.html>. – Назва з екрану.
2. Столярчук Я. М. Глобальна транснаціоналізація бізнес-діяльності: тенденції, формати, конфлікт інтересів [Електронний ресурс] / Я. М. Столярчук // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2015. – Вип. 22 (3). – С. 86-94. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdau_2015_22%283%29_11
3. Fortune Global 500 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fortune.com/global500/list/>. – Назва з екрану.
4. The world's top 100 non-financial MNEs, ranked by foreign assets, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://unctad.org/Sections/.../WIR2017/WIR17_tab24.xlsx

5. World Investment Report 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2017_en.pdf

6. World Investment Report 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2018_en.pdf

ВПЛИВ ТЕХНОГЛОБАЛІЗМУ НА РЕФОРМУВАННЯ СВІТОВОГО РИНКУ ПРАЦІ

Біла Світлана Олексіївна

*доктор наук державного управління,
професор, заслужений економіст України,
професор кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу
Національного авіаційного університету*

Світовий ринок праці швидко модифікується та видозмінюється під впливом переходу економіки країн світу (насамперед, йдеться про розвинуті країни світу) до нового технологічного укладу, до «Індустрії 4.0». Структурні зміни у системі суспільного виробництва обумовлюють і структурні зміни на світовому ринку праці. Вже скоро спостерігатиметься масове «виштовхування» працівників з виробництва, їх заміна ІТ-технологіями, роботами. Для зменшення «тиску безробіття» уряди країн вже сьогодні пропонують перехід до чотирьохденного робочого тижня, скорочення тривалості робочого дня, перехід до «надомної роботи», до «фрі-лансу». Ці процеси будуть супроводжуватися й кардинальними змінами у соціальній сфері – введенням «безумовного базового доходу» замість традиційних пенсій та виплат по безробіттю та ін.

Кардинальні зрушення на ринку праці у ХХІ ст. неминучі. Адже заміна робітників роботами, машинами, ІТ-технологіями надзвичайно вигідна бізнесу, оскільки дозволяє заощадити на виплатах заробітної плати, соціальних виплатах, збільшує рентабельність фірм, які масово застосовують інновації.

Під терміном «техноглобалізм» розуміють складову процесів глобалізації, що охоплює сферу технологічного, технічного та інноваційного розвитку, науково-дослідницьких та дослідно-конструкторських робіт за умови, коли розробка, впровадження, виробництво, передача та розповсюдження нових технологій, а також матеріальної та інтелектуальної продукції, послуг, що їх супроводжують – набувають інтернаціонального характеру, регіональних та світових масштабів. У ХХІ ст. саме техноглобалізм визначає базові тенденції формування інноваційно-оновленої транспортної, енергетичної, соціальної, управлінської інфраструктури та ринку послуг, впливає на модернізацію системи виробництва на основі інновацій, обумовлює перехід до «цифрової економіки», ІТ-технологій та інформатизації бізнесу, що кардинально змінює структуру зайнятості та породжує структурне безробіття на світовому ринку праці. Зазначимо, що для «цифрової економіки» найбільшу цінність мають віртуальні (а не матеріальні, фізичні) активи та транзакції. В основі цифрової економіки перебувають «інформаційні технології» (надалі – ІТ), що є

Наукове видання

Матеріали доповідей
Міжнародної науково-практичної конференції

**«СУЧАСНІ НАУКОВІ ПОГЛЯДИ
НА ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ»**

(м. Ужгород, 16 лютого 2019 року)

Частина I

Підписано до друку 25.02.2019. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно друк. арк. 7,67. Тираж 100. Замовлення № 0219-33.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавничий дім «Гельветика»
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.